

The Oldest Slovene
Daily in Ohio
Best Advertising
Medium

ENAKOPRAVNOST

EQUALITY

Najstarejši slovenski
dnevnik v Ohio
Oglasi v tem listu so
uspešni

VOLUME XIX. — LETO XIX.

CLEVELAND, OHIO, SATURDAY, (SOBOTA) NOVEMBER 21, 1936.

ŠTEVILKA (NUMBER) 276

ZAKON O MINIMALNIH MEZDAH JE USTAVEN

Večno sodišče je priznalo ustavnost zakona, katerega namen je ščititi delavce pred hudim izkoriščanjem.

COLUMBUS, O. — Trije sodniki so včeraj potrdili, da je ohijski državni zakon o minimalnih mezdah ustaven. Tega zakona je ščititi delavce v mladoletne osebe pred izkoriščanjem v industrijskim izkoriščanjem. Ta zakon nudi zaščito 42 tisoč delavkam in mladim delavcem in načelnica državnega urada za minimalne mezde Elaine Shefflerjeva pravi, da se bo skušalo do 1. januarja spraviti pod okrilje tega zakona nadaljnjih 18 tisoč delavcev. Ora B. Chapman, direktor industrijskih odnosov, kaže, da je bilo poverjeno izvajanje tega zakona, pravi, da je zakon zveznega sodišča odločil, da se bo lahko šlo na izvršni program.

Delavci, ki je bila soglasna, podali zvezni okrožni sodnik Florence Allen, ki je bila sodnica v 6. okrožju. Njihova odločitev se je osredotočila na ohijski zakon o minimalnih mezdah temelji na ustavnosti dela in da se v tem zakonu razlikuje od podobnih zakonov države New York in države Madrida, o katerih je zvezno vrhovno sodišče pred nekaj meseci odločilo, da nista neustavna.

Agnes B. Dickinson, odbojka iz Columbusa, ki je bila pred sodiščem, je izjavila, da bo zadevo čim prej prinesla na zvezno vrhovno sodišče. Njen priziv, pravi, da bo zakon na domnevi, da je "vsak o minimalnih mezdah, na kakšni podlagi se plačuje, nasproti ustanovnim pravicam o svobodi kontraktov." Pravi, da firme, katere prosi proti temu zakonu in ki niso zastopale, ne morejo biti zaskrbljene po tem zakonu, ki jim med in da je ta zakon firmam vzel priložnost pogodbe (z delavkami).

Prav tako o minimalnih mezdah je prejet 1. 1933. Na njegovo odločitev so bili ustanovljeni odbori, ki sestojajo iz predstavnikov delodajalcev, delavcev, ki pazijo, da se zakon določbe tega zakona o minimalnih mezdah in delovnih urah. Ti odbori so bili do ustanovljeni v čistilniški, pralniški, hotelniški, restavracijski in industrijski, katere spoznajo, da so podvrženi globi 50 do 100 dolarjev za vsako posamezno kršitev. Za sodno bitko o uveljavljanju tega zakona je vladna agencija zanimala v 12 drugih državah, ki imajo slične zakone.

Frank Sajovec umrl
Ob pol devetih dopoldne je preminul Frank Sajovec, ki je bil doma na 1568 E. 45 St. Rajni je bil iz Spodnjega Loskih. Več v ponedeljkovi številki.

Madridu je začel groziti poleg drugega še glad

Pomanjkanje živil je postalo tako občutno, da obrambni odbor razmišlja o tem, da bi poslal žene in otroke v druga mesta. Sin pokojnega diktatorja Riviere je bil ustreljen.

ZADNJE VESTI

MADRID. — Mrzel zimski dež je začel zavirati gibanje četa na bojišču okrog Madrida, katerega naskakujejo rebeli že osemnajst dni, a še vedno niso prišli preko mestnih mej. Nad mestom leže že 36 ur težki oblaki, katerim se imajo Madridčani zahvaliti, da v tem času ni bilo nobenih novih rebelnih zračnih napadov na mesto. Severovzhodni del mesta, kateremu je bilo prizanešeno z rebelnimi napadi, je natlačen beguncev, žen in otrok, iz ostalih mestnih delov. Mnogo beguncev je lačnih, dasi so živila zopet začela prihajati v mesto. Načrt za evakuacijo žensk in otrok se je že začelo izvajati. Danes je opaziti, da se je pospešilo to selitev. Socialisti in komunisti enako zahtevajo, da vlada spravi iz Madrida vse ženske, otroke in starce, da bodo ostali samo branilci v mestu.

MADRID. — Kakor da ni Madrid že dovolj udarjen s peklo civilne vojne, ki ga pušča da je strah, je začel groziti temu poldrugo milijonskemu mestu še glad. Živil je v mestu čedalje manj in mnogo restavracij in gostiln ima v oknih napis: "Nimamo več hrane." Položaj je postal tako resen, da je vladni obrambni odbor, kateremu načeljuje general Jose Mija, začel razmišljati o tem, da bi se poslalo žene in otroke v druga mesta. Madridu je ostala samo še ena železniška zveza z morjem, namreč proti jugozapadu, ki ne zadostuje za prekrivanje madridskega prebivalstva s hrano, zlasti, ker mora železnica prevažati tudi orožje in druge vojne potrebščine.

Trpljenje prebivalcev glavnega mesta postaja čedalje večje. Pritisnil je tudi mrz. Vseposod je videti gruče žen in otrok ki se stiskajo v vežah, v čakalnicah podzemne železnice in kjerkoli morejo najti zavetje pred mokrotno in mrzom. Tisoči med njimi so brez domov, katere so jim uničile rebelne granate in bombe. Ženske obdajajo otroke, ki hočejo jesti, to (Dalje na 3. str.)

ČRNSKI ODJEMALCI

COLUMBUS. — Državno vrhovno sodišče je odločilo, da ohijskim trgovcem ni treba prodajati blaga Črncem, ako nočejo imeti z njimi opravka. Črnka Ellen Sissie je namreč pred meseci hotela kupiti obleko v trgovini Harvey Co. v poslopu kolodvor Union Terminal, a ji to ni uspelo, ker vodstvo trgovine odklanja kupčijo s Črnci. Žena je nato tožila to trgovino in mestna sodnja v Clevelandu ji je priznala sto dolarjev odškodnine za razžaljeno čast. Clevelandsko prizivno sodišče pa je odločil mestnega sodišča razveljavilo, češ, da morajo postreči Črncem le gostilne, restavracije, brivnice, železniške in parobrodne družbe, dočim se trgovci z obleko in podobnim blagom ne more prisiliti k temu. Državno vrhovno sodišče je potrdilo odločitev clevelandskega apelativnega sodišča s tem, da zadeve ni hotelo revidirati.

ROPARJA IZ POTREBE

BLOOMINGTON, Ill. — V restavracijo Thomasa Kana sta prišla dve dni mlada moška ter s samokresi prisilila Kana in njegovo hčer May, da sta jima izročila ves drobiž iz blagajne. Ko sta odhajala, je eden izmed njiju pripomnil: "Tudi vi bi naju posnemali, če bi bili lačni!" Nakar se je May ponudila, da jima pripravi nekaj za podzob. Moža sprva nista zaupala dekletu, nazadnje sta pa pristala ter se vsedla za mizo. In potem, ko sta pospravila osem sandwichev, sta gostiteljici vrnila denar in odšla.

OD MRTVIH POKLICAN

PASSAIC, N. J. — Žena Franka Pieczarka je pred nekaj dnevi čitala v lokalnem listu vest o smrti njenega ločenega moža. Žena pa je bila bolj skeptična in je šla vprašat v tovarno, kjer je mož delal, kako je z njim. Tam so ji povedali, da še živi in dela. Mož se je hotel samo odkrižati ločene žene, kateri mora plačevati šest dolarjev mesečnega alimonija. Ženina nezaupljivost pa mu je lepi račun prekrizala.

Dar javni knjižnici

Mrs. Ina Roberts, direktorica za publiciteto clevelandskih javnih knjižnic, nam poroča, da je slovaška književna in kulturna organizacija Matica Slovenska poklonila clevelandski javni knjižnici 2,800 slovaških knjig, da bodo na razpolago clevelandskim Slovakom. Clevelandska javna knjižnica ima zdaj zbirke knjig v 22 tujih jezikih, katerih se najbolj poslužujejo prebivalci Clevelanda, ki je v tem pogledu eno najbolj mešanih ameriških mest. Mrs. Roberts je mnenja, da so Slovaki s tem dali lep vzgled, kako je treba povečati te zbirke.

Deček ustrelil sestro

Devetletni Michael Hafner in njegova 8-letna sestra Alice s 15410 Puritas Ave. sta bila včeraj sama doma ter se igrala. Pri tem je deček staknil na neki polici očetovo pištolo ter jo vzel v roke. Ne vedoč, da drži v roki smrt, je ponesreči pritisnil na petelinčka in hip pozneje je ležala njegova sestra smrtno zadeta na tleh. Kroglja ji je prevrtila lobanjo. Kakih 50 minut pozneje je bila mrtva.

Proti novim davkom

Dne 15. decembra bodo clevelandski volilci odobrili ali zavrgli nove davke, o katerih pravi mestna vlada, da jih bo potrebovala za vzdrževanje mestnih ustanov. Mnogo javnih organizacij in ustanov se je že javno izreklo proti zvišanju davkov, vzlic temu pa se pričakuje, da bodo sprejeti, ker se bo udeležilo volitev premalo ljudi, namreč premalo ljudi, ki ne marajo novih davkov in dovolj takih, ki jih bodo potrdili.

Žalostna vest

Mrs. Mary Cene, 16717 Waterloo Road, je prešla iz vasi Pittsburgha, Kansas, umrla soproga znanega Franka Masla. Mrs. Angela Barkovich iz Euclid, O., sestra Mr. Masla, je odšla tja na pogreb.

Hlapec Jernej zahteva razsodbo

Takole je hlapec Jernej nagovoril župana, ki je bil krčmar v Dolini: "Zdaj poslušaj, župan, kakor ti bom povedal, ter presodi po pravici in po pravici! — Tole mi je rekel mladi Sitar: pojdi in išči si gospodarja drugod! To je rekel Jernej: delal si, delal zame, pojdi zdaj in išči si drugo poslednje postelje! To je rekel starcu: pomlad si mi dal in poletje si mi dal in jesen, vse sem spravil v shrambo, da so polne do stropa, ti pa pojdi zdaj na zimo, kamor te še poneso stare noge! Jaz nisem oral, tako je rekel, nisem sejal in nisem žet, ampak tvojo bogato žetev bom spravil; jaz bom jedel po gačo, ti pa glej, če najdeš pred pragram skorjo, ki jo je solnce posušilo. Ti si nam pripravil jed in pijačo, ti si nam pognil mizo; zdaj pa na tla poklekni, Lazar, ter lovi drobtine! Tako je rekel in nič ga ni bilo sram! — Kaj je zdaj pravica in postava, to razsodi, župan!"

In kako je razsodil župan in krčmar v Dolini? To boste zvedeli v nedeljo 29. nov., ko bo dramsko društvo "Ivan Cankar" uprizorilo na odru S. N. Dom na 8. St. Ostanje "Hlapca Jerneja in njegovo pravico." Ne pozabite te predstave posetiti! Zadeli boste dve muhi z enim zamahom: seznanili se boste z Jernejem in pomagali boste naši Cankarjevi ustanovi, v katere kampanjski sklad bo šel ves čist preostanek te prireditve.

GENERAL OBTOŽEN UMORA

NEWCASTLE, Ky. — Tu so zaprli brigadnega generala Henryja H. Dernhardta, ki je bil obtožen, da je umoril svojo zaročenko Mrs. Verno Garr Taylor, 40 let staro vdovo. Dernhardt, ki je star 60 let, in njegova zaročenka sta se 6. novembra peljala v avtomobilu na sprehod. Ponoči istega dne so jo našli mrtvo v nekem obcestnem jarku, poleg nje pa Dernhardtovi službeni revolver. Mož je izjavil, da je avto v takšni bližini ustavil, nakar se je žena sama oddaljila. Čez nekaj časa sta počila dva strela. Ko je bil poklican pred sodišče, da pojasni okoliščine, v katerih je bil izvršen samomor, je bil priporočilo svojega odvetnika molčal. Nato so ga obtožili umora.

Nov grob

Preminul je George Suzič, star 51 let, rodom iz Srbije, ostar Novi Kotar. Družina stanuje na 1418 E. 49 St. Rajni zapušča soprogo Mando. Bil je član Srbskega Saveza. Pogreb se bo vršil iz hiše žalosti v ponedeljek popoldne ob 1. uri v cerkvi Sv. Save na E. 36 St. pod vodstvom pogrebnikov A. Grdina in Sinovi.

Smrt v Kansasu

Dobili smo poročilo, da je v Pittsburghu, Kansas, umrla soproga znanega Franka Masla. Mrs. Angela Barkovich iz Euclid, O., sestra Mr. Masla, je odšla tja na pogreb.

Starhemberg zahteva povratek Habsburžanov

Bivši poveljnik razpuščene g a Heimwehra poziva svoje pristaje, da se pridružijo gibanju za povratek Otona na avstrijski tron.

DUNAJ. — Princ Ernest Rudiger von Starhemberg, bivši voditelj mogočne na pol vojaške organizacije Heimwehra, ki je bila pred kratkim razpuščena z odlokom kanclerja Schuschniggga, je včeraj izdal poziv na vse te svoje pristaje, da se pridružijo v masi monarhistom ter z njimi vred zahtevajo "čim hitrejši povratek Habsburžanov na avstrijski prestol."

Starhembergova nova akcija je prišla baš ob času, ko je Oton Habsburški, sin zadnjega avstrijskega cesarja Karla in njegove žene Zite, praznoval svoj 24. rojstni dan. Oton živi v materji, častihlepu Zito, v izgnanstvu v gradu Steenockerzeel v Belgiji, kjer živi ves čas po svetovni vojni, odkar je bil prevrnjen avstrijski prestol po zaključku vojne in razsulu dvojne monarhije.

Na Dunaju in v drugih avstrijskih mestih so bile v četrtek zvečer uprizorjene masne demonstracije, s katerimi so avstrijski monarhisti pozdravili rojstni dan "našega cesarja" Otona. Da je gibanje za povratek Habsburžanov na prevrnjeni avstrijski prestol zelo razširjeno in vkoreninjeno, najbolj jasno dokazuje dejstvo, da je že 1,451 avstrijskih občin izvolilo Otona za častnega občana. To so v pretežni večini podeželske občine in manjša mesta.

Dočim kmetje nedvomno pričakujejo od povratka Habsburžanov boljših razmer, pa se gre Starhembergu nedvomno samo zato, da zopet pridobi prejšnji vpliv, ki je bil močno zrahljan, ko ga je Schuschnigg porinil iz vlade ter razpustil njegov Heimwehr. Koliko bo njegova podpora pomagala Otonu, se ne ve, najbrž pa zaenkrat ne dosti.

Jugoslavija, Čehoslovaška in Rumunija namreč slej ko prej z vso odločnostjo nasprotujejo povratku Habsburžanov na avstrijski prestol in vlade teh nasledstvenih držav so že nekajkrat nedvomno namignile, da bi se v slučaju potrebe poslužile tudi orožja, da to preprečijo.

Epilog k nesreči v mestnem kopališču

Kakor je znano, sta letos 6. junija utonili v mestnem kopališču na St. Clair Ave. slovenski deklici Helena Blaznik in Alice Pate. Ker se je smatralo, da je bila nesreča povzročena vsled nezadostnega nadzorstva od strani kopališke uprave, je bil storjen pritisk, da mesto da starem ponesrečenim deklicam nadomestilo. "A. D." poroča v tej zvezi, da je mestni odbor v tej zvezi, da je mestni odbor pripravljen, da bo mestna komisija za moralne odškodnine v nekaj tednih začela razpravljati o tej zadevi. Ako komisija ne bo podala ugodne razsodbe, je Novak pripravljen prinesiti zadevo direktno pred mestno zbornico.

Vaje

Mladinski zbor SDD na Waterloo Rd. ima vaje v ponedeljek zvečer ob 5. Pevsko društvo "Jadran" pa isti večer ob 8.

Anglija ne bo priznala nobene blokade

Angleška vlada je izjavila, da se bo uprla vsakemu poskusu španskih rebelov, da bi ustavljali in preiskovali na visokem morju v španske luke namenjene angleške trgovske ladje.

V Washingtonu smatrajo, da visi evropski mir na tanki nitki, ki se lahko vsak čas utrga.

LONDON, 20. nov. — Vlada*

Velike Britanije je odločena stopiti na noge, ako bi španski rebeli poskušali izvršiti svojo grožnjo ter začeti z blokado Barcelone in drugih španskih vladnih pristanišč. Zunanji minister Eden je danes prečital pred presenečeno poslansko zbornico rebelno noto, ki naj nanaša, da bodo fašisti uničili Barcelono oz. barcelonsko pristanišče, vsled česar se opozarja tuje ladje in državljane, da se čim prej pokidajo iz Barcelone. Nato je pojasnil, da se je vlada z ozirom na to novo politično krizo postavila na sledeče stališče:

Velika Britanija ne bo priznala rebelom pravice enostranske blokade kakršne koli blokade; Velika Britanija se bo uprla (to pomeni: z orožjem) vsakemu rebelnemu poskusu, da ustavi, preišče ali zaseže na visokem morju kako angleško trgovsko ladjo (namenjeno, seveda, v kako špansko vladno pristanišče), dokler se jih ne bo uradno priznalo kot eno izmed sovražnih sil, kar se doslej tudi Madridu ni še priznalo.

Britska admiraliteta je včeraj po brezličnem brzojavu obvestila vse angleške ladje, ki nahajajo na visokem morju, o fašistični grožnji. Eden je obvestil poslansko zbornico, da je bil prvi korak, ki ga je napravila vlada v tej zadevi, da je naročila svojemu španskemu poslaniku Chiltonu, ki se nahaja na francosko-španski meji, da zahteva od rebelnega generala Franca, da v slučaju blokade Barcelone vzpostavi tam varnostno zono, v kateri se bodo lahko varno gibale angleške trgovske ladje. Obenem mu je bilo naročeno, da zahteva od Franca, da dovoli dovolj časa za evakuacijo angleških državljanzov v Barceloni. v slučaju, da misli uprizoriti napad na to mesto. Rebelna nota se glasi, da je grožnja posledica "škandaloznega pošiljanja orožja in celo plinov madridski vladi, ki ji ga vozijo večinoma ruske in španske ladje."

Angleži vidijo v novo nastali situaciji štiri nevarne točke: fašistična zveza proti demokratičnim državam se uvrščuje: Italija in Nemčija utegneta pospešiti pošiljanje bojnega materiala španskim fašistom; vladi teh dveh držav utegneta proglasiti španske vladne ladje za pirate, ker sta priznali Francovo rebelno vlado, ter jih začeti potapljati oziroma začeti "posojati" Francu svoje bojne ladje v ta namen; situacija utegne (Dalje na 3. str.)

Card Party

Zenski odsek Društvenega doma na Reher Ave. ima nocoj Card party in ples v spodnji in zgornji dvorani. Igral bo Eddie Seseck. Vstopnina je samo 15 centov.

AMERIŠKI LETALCI POMAGAJO MADRIDU

NEW YORK. — Prijatelji vratolomnega letalca Berta A-coste pravijo, da so prejeli kabelsko poročilo, da je drzni letalec včeraj prispel v Valencijo in da je že na poti v Madrid, kjer namerava pomagati vladnim silam pri obrambi glavnega mesta republike. Z njim sta prispela tja letalca Eddie Schneider iz Jersey Cityja in major F. A. Lord iz Houstona, Texas.

NEMSKA PODMORNICA PO TOPLJENA

LUEBECK, Nemčija. — Tekom včerajšnjih torpednih vaj je nemška podmornica U-18 zadela v neki parnik ter se potopila s posadko osmih mož. Ali je prišlo do kolizije, ko je bilo podmornica pod vodo in ali je zadela v kako drugo podmornico ali parnik, se točno ne ve, ker mornariški krogi molče o tem.

Plače mestnih odbornikov

Kakor smo že poročali, so se clevelandski mestni očetje v ponedeljek posvetovali glede zvišanja plač s 1,800 na tri tisoč dolarjev na leto. Nasprotovala sta temu samo republikanec Bohn in demokrat Reed. Zdaj pa se je oglasil proti temu zvišanju tudi George Travnikar, ki pa je za to, da se da mestnim očetom primerno odškodnino za izredne seje.

Današnji oglasi

Nocoj servirajo pri Gerlovih 756 E. 200 St., kokišjo večerjo. Tudi Tony Tomažič, 696 E. 140 St., ima nocoj kokišjo večerjo. V Ted's Cafeju, 6009 St. Clair Ave. imajo pripravljeno poleg kokišje večerje tudi zajetjo pečenko. Pri Johnu in Louise Flaisman, 6400 St. Clair Ave., pa bodo servirali okusno purmanovo večerjo po 60 centov krožnik in igrala bo izvrstna godba.

Proslava 20-letnice

Društvo sv. Ane št. 4 SDZ bo proslavilo jutri popoldne in zvečer 25-letnico v Narodnem domu na St. Clair Ave. Popoldne bo podana igra "Čarovnica" in razne druge točke, zvečer pa sledi ples v avditoriju. Občinstvo je vabljeno, da poseti to prireditev starega ženskega društva.

Jutri priredi podružnica 41. SZZ igro "Nevihita" in plesno zabavo v Delayskem domu na Waterloo Rd.

Pokojni Ignac Tirbic

V "Naznanilo in zahvalo" k smrti Ignaca Tirbica, ki je bilo priobčeno v našem listu v sredo 18. t. m., se je vrnila neljuba tiskarska pomota, da se je čitalo "Tribic" namesto Tirbic; kakor je pravilno. Prizadete prosimo, da ta popravek vpoštevajo.

"ENAKOPRAVNOST"

Owned and Published by
THE AMERICAN JUGOSLAV P.T.G. & PUE. CO.
VATRO J. GRILL, President
6231 ST. CLAIR AVE.—Henderson 5811
Issued Every Day Except Sundays and Holidays
Po raznašalcu v Clevelandu, za celo leto \$5.50
za 6 mesecev .....\$3.00; za 3 mesece \$1.50
Po pošti v Clevelandu v Kanadi in Mexici
za celo leto \$6.00
za 6 mesecev .....\$3.25; za 3 mesece \$2.00
Za Zedinjene države za celo leto \$4.50
za 6 mesecev .....\$2.50; za 3 mesece \$1.50
Za Evropo, Južno Ameriko in druge inozemske države
za 6 mesecev .....\$4.00; za celo leto \$8.00

Entered as Second Class Matter April 26th, 1918
at the Post Office at Cleveland, Ohio, under the
Act of Congress of March 3rd, 1879.

104

SOBOTNO OGLEDALO

Predsednik Roosevelt je ta teden opozoril ameriške industrijalce, da ne gre, da bi metali nad 40 let stare delavce na cesto ter najemali samo mlade delavce. Na ta način, pravi predsednik, se ne bomo nikdar zmanjšalo relifno breme zvezne vlade. Zato je potrebno, da ponovno upošle več starejših, pa tudi neizkušenih delavcev, katerih je največ na relifu. Le na ta način je lahko upati na zmanjšanje relifnih stroškov zvezne vlade.

* * *

Toda relifno vprašanje ni najvažnejše. Važnejše je vprašanje, ali ima družba pravico, poslati na smetišče ljudi, potem ko so pustili pri delu svoje najboljše moči, in — ali je to sploh koristno tudi za industrijo? Na prvo vprašanje se lahko odgovori, da je dolžnost družbe, da zaposli vse delazmožne in voljne člane pri delu, za katerega so bili usposobljeni; to zahteva tudi njena korist. Na drugo vprašanje pa je treba odgovoriti, da je delavec v štiridesetih baš dovolj stiren in v sestransko ustaljen, da lahko najuspešnejše vrši svoje delo; torej tudi industriji ne more koristiti sistem odpuščanja starejših in najemanja mlajših delavcev. Koristi dežele in industrije zahtevajo, da se obdrži starejše delavce, obenem pa da se da delo tudi mladim. Toda ameriška industrija ni videti zmožna izvršiti te naloge, ker se boji za svoje profite. Če bo Roosevelt skušal zdrobiti ta oreh, bo imel vsekakor vraga dela.

* * *

Obračajmo in rešujemo vse te ekonomske in socialne probleme naših dni kakor nam drago, zmerom strmi v nas ogromna luknja: profitni sistem. Volk ne more biti sit in koza cela! Kapitalist ne more kopiciti milijonov, ki predstavljajo protivrednost produciranih dobrin, in delavec zaslužiti dovolj, da bi lahko kupil vse producirane dobrine! Kajti, če tisoč delavcev producira za milijon blaga, dobe pa samo pol milijona, je jasno, da ne morejo kupiti vsega produciranega blaga. Kapitalist, ki je vzel pol milijona, pa za toliko blaga ne more porabiti. Zato ne more biti zdravega ravnotežja, dokler se nakupna sila ljudstva kopiči v blaginjah posameznih kapitalistov in korporacij.

* * *

Mussolini in Hitler sta priznala špansko rebelno junto kot pravo špansko vladno ter s tem dala fašistom moralno oporo za slučaj, da bodo začeli izvajati svojo grožnjo, da bodo zaprli Barcelono in druga pristanišča tujim ladjam. S tem sta potrdila, da so bili v pravem ljudje, ki so trdili, da se na španskih bojiščih prav za prav ne merita špansko ljudstvo in demokracija in komunizem. V Španiji zdaj ti sili preskušata svoje moči.

* * *

Francija se razburja zaradi samomora notranjega ministra Salengra. Kaže, da je moža potrla gonja fašističnih elementov, ki so ga skušali naslikati kot strahopetnega dezertarja. Take gonje res niso prijetna skušnjava za človeka, ki je izbran za tarčo, toda odhajati zaradi klevet v smrt, je nespametno. Mož mora vztrajati. Saj ga še ni bilo poštenega človeka na svetu, ki bi ga ne bili skušali uničiti z obrekovanjem! Toda navsezadnje so bili zmerom tepeni obrekljivci.

Dr. Ivan Lah:

Dubrovčani

(Odlomek iz Knjige spominov)

Naša najljubša družba so bili Dubrovčani. Sešli smo se bili z njimi v Lipnici, kamor jih je bil privedel detektiv, obenem so pravili, da je bil na potu z njimi še precej ljuboziv in je na vse mogoče načine skrbel za njihovo varnost in preskrbo. Gospodščina Ljubica je celo trdila, da je bil naravnost sumljivo vsiljiv in da je morala večkrat odločno zavrniti njegovo prevsiljivo ljubozivnost.

Potovali so iz Dubrovnika do Lipnice sedem dni. Ni čuda, da so bili zelo utrujeni. Najhuje noč so doživeli na Zidanem mostu. Ker ni tam nikakih primernih zaporov, jih je detektiv spravil v Juvancičevo klet. Domači ljudje so jih smatrali za velike zločince in jim niso pokazali niti malo naklonjenosti, mogoče so se bali, ali pa so bili prepričani, da veleizdajalec ne zasluži boljše usode. Ponoči so uboge jetnike v kleti napadle miši. Utrujeni od dolgega potovanja so pospali drug ob drugem na kupu in miši so jim na več krajih pregrizle obleko. Še nezašite luknje na hlačah in rokavih so pričale o resničnosti tega dogodka.

Ti Dubrovčani so bili prav pisana družba. Štirje izmed njih so bili bivši talci. Med njimi je bil pravoslavni pop. Jamčiti so morali s svojim življenjem, da se ne bo zgodilo nič, kar bi količikaj vzbujalo dvom o zvestobi prebivalstva. Vsaka luč ob obali se jim je zdela sumljiva in vsak glas ali gib se jim je zdel znak sovražnikom. Ki bogve kje v bližini čakajo na dano znamenje. Nekoč so se na obzorju nenadno pojavile velike vojne ladje in so v najlepšem redu plavale proti Dubrovniku. Takrat so postavili vse štiri talce k steni in pripravili puške. Ko bo počil na ladji prvi strel, bodo počile tudi puške. Da bo vedelo antantno brodovje, da se Avstrija ne boji groženj. In da bodo videli vsi, kako se ravna z veleizdajalci. Kajti ni dvoma, da si je upalo antantno brodovje tako daleč le, ker je dobilo znak od veleizdajalcev. Tako so stali štirje talci drug poleg drugega ob skali in čakali. Videli so vojne ladje kako plovejo po morju nedaleč od Dubrovnika. Zdaj, zdaj bo zagrmel strel. Kje je moč, ki bi mogla kaj takega preprečiti. Posebno, če začne pokati baterije na dubrovniški trdnjavi. A čudo! Baterije molče. In tudi ladje molče. V polnem bojnem redu plovejo mimo Dubrovnika. In štirje talci stojijo, štirje talci čakajo. Trije mladi ljudje in pravoslavni pop. Ali si je mogel človek izmisliti večjo muko in krivico? ... Tudi vojak gledajo proti ladjam. Le poveljnik z izzivajočim pogledom med smrtno blede obraze svojih žrtev. Če se le eden od njih premakne ali zgane z roko, je to znamenje, da je v zvezi s sovražnikom in da mu hoče dati znak. In puške bodo počile ...

Gledali smo pred seboj štiri ljudi in smo se čudili, da so še živi. "Takrat," so pravili Dubrovčani, "je bilo res nekaj nenavadnega. Francozi so menda vedeli, da vsa naša dalmatinska mesta čutijo z njimi, Avstrijska vojna mornarica je bila skrita v Boki Kotorski. Nje se jim ni bilo treba bati. Vedeli so, da ne bo prišla iz varnega zaliva in da bo vesela, če oni ne bodo silili vanj. Zato so francoske vojne ladje v najlepšem redu priplavale po morju od juga, kakor da so prišle pozdravljati stari Dubrovnik. Saj je bilo pred sto leti drugo glavno mesto francoske Ilirije. Glavno mesto je bila Ljubljana. In kakor da bi hoteli pokazati svo-

jo naklonjenost lepemu Dubrovniku, so se mu približali skoraj na streljaj ...

V mestu je nastal nemir. Francozi pred Dubrovnikom! Kaj nameravajo? Ali bodo napadli mesto? Ali so prišli samo na ogled? V vsakem primeru bivanje med ozkimi mestnimi zidovi ob takem času ni varno. Zato so meščani drveli iz hiš na ulice in po ulicah proti mestnim vratom. Razumni glasovi so mirili množico, češ: Francozi ne bodo storili Dubrovniku nič zalega. Preveč ga poznajo. Kakšen smisel bi imelo uničevati staro mesto, ki je za obrambo brez pomena. In ljudje so se pomirili. Ko bi Francozi nameravali streljati na mesto, ne bi prihajali tako blizu obale: saj jih vidijo s trdnjave. Mogoče je, da se bodo izkrcali. Zakaj ne? In med množico je raslo zaupanje, tisto zaupanje, ki ga rodi vera, da ljudje, ki se bližajo, niso sovražniki ampak zavezniki, tisti zavezniki, na katere smo upali in jih pričakovali že davno pred vojno. Strahote vojne leta 1914, pretuje in pritisk domačih nasprotnikov so zbegali to vero—toda zdaj je vzrasla v vsej svoji moči, kakor hitro se je pojavila francoska flotilja pred mestom. Kako nepričakovano je prišlo — davno pričakovano! In zdaj se je zdelo v trenutku res vse, kar je ona tiha vera že davno našepetavala. Da so prišli zavezniki pozdravit bratsko mesto, kakor da so prišli oznanjat bližnje odrešenje. In množice so hitele na obzidje in na obalo in gledale dolgo vrsto črnih ladij, ki so se ustavile v polnem redu pred mestom. Kakšen veličasten pogled! In mnogo rok se je dvignilo v pozdrav. Ta in tam je zafrotal v zraku robc. In tudi na ladjah se je zdelo, da odzdravljajo. Trenejši so svarili in opominjali k previdnosti. Toda kdo more reči, da je bil pozdrav mišljen resno ... Saj ga lahko razlagamo tudi ironično, češ: pridite in izkrcajte se, če imate pogum ...

Tako so se gledali tisti dan francoska flotilja in Dubrovčani. In čudo, zdelo se je, da ni nikjer niti policajev, niti detektivov. Uradi v mestu so baje izgubili glavo. Vrag vedi, kdo jim je sporočil, da se bodo Francozi izkrcali. Treba je torej misliti na beg! Od nikogar nikakih navodil! ... Sicer pa, kam naj beži urad iz Dubrovnika? A začeli so bežati drugi: razni furtimaši, pravaši in denuncianti, ki so imeli že od začetka vojne na vesti precej narodnih grehov, ti so jo ubrali iz mesta, kajti vedeli so, da jim preti kazen za zločin. Uradniki je uradniki, njim se ni bilo treba bati, a ti so vedeli, kaj jih čaka. Zato so se usipali ven pri obeh mestnih vratih in skrivoma pobegnili med nasadi in vinogradi po strmih skalnih pobočjih proti Zupi in v sosedne vasi, kamor so mogli. Strah jim je čaral pred oči grozne slike, da stoje pred mestnim obzidjem in francoske puške jim dajejo plačilo za njih izdajalsko delo ... Prišli so masčevalci, ki se jih niso nadejali. Njih beg je trajal ves dan. Dubrovčani so jih dobro poznali.

Tako so ostali v mestu in okoli mesta sami naši ljudje. Oni, ki so že desetletja vžigali plamen svobode in dvigali jugoslovnski Dubrovnik iz njegovega mrtvila. Spominjali smo se radi na ta lepo, a nam še tako malo znano zgodovinsko mesto, ki je obujalo iz starih ruševin davno "slovinsko" misel starih Dubrovčanov in njihovega velikega peemika Gundulića, katerega spomenik je bil že znanih novih časov. Saj je v njem prvi kongres slovanskih novinarjev polagal temelje novemu

rešilnemu delu. Njegov župan dr. Cingrija, pravi njegov zastopnik je bil med vodilnimi politiki jugoslovenskega nacionalizma. In njegova mladina je že nekaj let pela svojo pesem: *Iznad Sraja vila kliče: Živio srbski Dubrovniče!*

Ta "srbski" je imel seveda poseben pomen. Zato so imeli denuncianti v začetku vojne mnogo dela. In zdaj je prišel dan masčevanja!

Toda počasi so se začele črne ladje zopet premikati in kakor je priplula, tako je izginila francoska flotilja spet v sinji daljavi. Ljudje so se vračali v mesto in oni, ki so preveč navdušeni in prečisto pozdravljali dobrodošle goste na morju, so strahoma pomislili na to, kdo jih je videl. A pravijo, da takrat ni bilo denunciacij: ali zato, ker so se bili denuncianti deloma poskrili, deloma pa postregli iz mesta, ali pa zato, ker so postali previdni: kaj, ko bi se drugič dogodilo, kar se še danes ni. To, da so obrežne baterije molčale, najboljše dokazuje, da bi ne bilo najbrž nikogar, ki bi Francozom preprečil izkrcanje, če bi to bilo v njihovem načrtu ...

Tako so pravili Dubrovčani o tistem dnevu. In nam je bilo prijetni poslušati njih sladko govorico. Bili so kakor davni znanci, ki so se srečali z nami tu v tujem svetu. Bili so pisana družba vseh stanov, kakor jih je razodevala njih obleka: stari Sosić, gospodar na Lapadu, je bil še v lepi, pristni narodni noši. Njegov sin Jovo je bil že meščan, stari Lazo je bil delavec iz pristanišča, še v delavni obleki, po postavi in obzoru pristen sin svojega morja, kakor da bi predstavljali cele rodove onih živalih in koščene postav, ki so stoletja polnile pristanišča pod mestom in množile bogastvo dubrovniških gospodarov. In suhi Stolica, ki so ga privedli iz Dubrovnika zato, ker je premalo vestno vršil svojo financarsko dolžnost. In mladi Dodoni, sin ugledne trgovske družine, ki je govoril najbolj pristno dubrovniško (mogoče je imelo njegovo italijansko ime nekoč slovansko obliko na -ić) in je pozneje odšel od nas na Sočo in je tam izginil. In otroci profesorja Adamića, vnuki onega Adamića, ki je izdajal "Slovina" in obujal spomin na staro dubrovniško slovo. Njih oče je bil vseučiliški profesor na Dunaju, a deca je bila internirana. In še nekaj drugih.

A niso to bili vsi Dubrovčani ki so bili odgnani v ječe in tabore, ker so bili spoznavalec nove resnice. Mnoge so odpeljali iz Dubrovnika že v začetku vojne in so čakali razsodbe po raznih jetnišnicah. Vojna narodnih pravnih je pospešila prevoz teh sumljivih ljudi v notranjost države, kajti moglo bi se zgoditi, da bi prišli Italijani in jih osvobodili. Tako so se ti novi gostje sešli v nižjeavstrijskih taboriščih z mnogimi stariimi znanci. Tudi med našimi Dubrovčani je bilo še nekaj izgnancev iz drugih krajev. Bil je tu stari borec Pavao Roca iz Vodic in nekaj mlajših ljudi iz Skradina. Vsi so pravili zgodbe, ki so se dogajale od začetka vojne v Dalmaciji. Saj je bila Dalmacija od vseh avstrijskih dežel najbolj osumljena. Med zgodbami je bila najgroznejša ona o županu iz dalmatinskega Zagorja, ki je bil obsojen na smrt v domači vasi in je moral s krsto na rami korakati h grobu, spremljan od otrok in vasičanov ...

To so bili naši Dubrovčani. Njih družba nam je bila zelo draga. Pripravljali so nam o Dubrovniku in dogodkih zadnjih let in zdelo se nam je, da hodimo po ulicah tega našega mesta in čakamo drugega prihoda francoske flotilje ... ko bo udarila velika ura osvobodjenja.

Spomnil sem se na te Dubrov-

SKRAT

Ocvirki in paprika

Zadnji teden so v Clevelandu zborovali zobozdravniki in eden izmed njih je svetoval svojim kolegom, naj ne rabijo izrazov kot "izdreti" ali "vrtati" (zob), ker da že s temi besedami vzbude v pacientih strah, vsled česar bi bilo priporočljivejše, če bi rabili izraze kot "odstraniti" ali "izgladiti" (zob). Kar se tiče mene osebno, moram reči, da se mi vidi ta sugestija od muh. Naj že rabi moj zobozdravnik še tako mile in oprezne izraze, jaz vem, da mi bo zob — izdrl oziroma vrtal po njem tako neumljeno, da bom lahko videl še zvezde tistega reda, katerih drugače ne vidijo še niti z najboljšimi teleskopi! Takšno "gladenje"!

Tole je pa za lemontske patre (pššš, da ne sliši še kdo drugi!): Vaše bukvice, v katerih ste našo "Enakopravnost" tako lepo s škrlatnim rdečim namalali, da jih je bilo veselje gledati, menda niso pogodile prave strunice ... Tudi en protest ni še cepnil v našo "boljševiško gnezdo" ... Nemara je vaša rdeča penta podvržena prehitremu obledenju? Pa pridite v Cleveland ponjo, Dolgan, Oglar Mandel in drugi naši harverštormani prodajajo izvrstno in trpežno rdečo pento, ki bo za for šur bolj gvišno držala kot lemontska ...

Zadnjo nedeljo so prodajali nove lemontske rdeče bukvice pred cerkvijo na Holmes Ave. So čisto poceni — samo pet centov. Najbrž jih bodo prodajali tam in pred Sv. Vidom tudi to nedeljo. Tistim, ki bi se radi prepričali, da Lemont res prepoveduje Clevelandčanom čitati "Enakopravnost", jo toplo priporočam. Kogar ta knjižica ne more prepričati, da hoče klerikalna visoka komanda uvesti v našo naselbino pravo tiskovno strahovlado, temu pač ni pomoči.

"Primereno cenjeni" (tega sem se naučil od lemontskih patrov in njihovega "primernege spoštovanja") gospod Matija se je zadnjič jezil name, češ, da sem strašno nedostojna, neolikana in umazana zverina. Tankočutnemu gospodu svetujem, naj prelista nekaj letnikov žurnala svojega prijatelja Lojzeta — potem bo vsaj spoznal, kakšna je pristna častnikarska umazanost. Plesnivih in črvinih ocvirkov bo lahko našel več kot si jih bo želel! —

"Srečni oni v Španiji, ki lahko umro za sv. vero!" je pred kratkim vzhval collinwoodski župnik Hribar. Nu, in jaz sem ta teden že večkrat vprašal njegove farane, ali je mož že odrinil v Španijo okusat to "nebeško srečo." Pa se ma menda še niti ne sanja o čem takem in je videti zaenkrat še zadovoljen je Collinwoodom ... O, da, za topim zapečkom je lepo "umirati" za "svete stvari" ...

čane zadnje dni, ko je prišla neka ženska deputacija iz Zagreba ... Vrnili so se bili tisti, ki so takrat pobegnili iz Dubrovnika, ko je prihajala osvobodilna francoska flotilja ... Vrnili so se ...

Kdo je organiziral špansko meščansko vojno?

V listu "El Dia Grafico" od 19. avgusta 1936, ki izhaja v Barceloni čitamo: "Ko se bo pisala zgodovina o predpripravi za vojaško in klerikalno gibanje v Španiji, bomo šele prav spoznali, kako globoko segajoče so bile razpredene niti te vstaje. Pri atentatih, ki so bili izvršeni v maju in juniju nikakor ne gre za posamezne slučaje, brez vsake medsebojne zveze. Nek tajinstven mož jih je vodil in pripravil v svoji pisarni, v kateri je bil skrit cele tedne. Ta mož je bil jezuit. Imenoje se Angel Herrera, je zastopnik Vatikana v naši žavi in ena izmed najvplivnejših oseb v katoliškem svetu. On je vodil divje desničarske stranke in njegova moč je segla vso vsod. Njegovi zločinski naklepi se niso popolnoma posrečili. Nenadna smrt Canea Stela jih je preprečila. Presenetila jih je, ni pa so začeli revolucijo.

Dalekosečni in dobro pripravljeni načrt Angela Herrera je bil tako-le zasnovan. V Madridu in v Barceloni se sestavi šestnajst skupin, vsaka obstoječa iz po štirinajst z Mauser- in avtomatičnimi pištolami oboroženih mož. Člani teh skupin naj bi bili v glavnem mestu Španije vojaški častniki in fašisti, v Barceloni pa častniki, namisti in gangsterji. Na en in isti dan, namreč 18. jul., naj bi po ena patrulja, sestavljena iz samih častnikov, zahtevala, da jo sprejme v Madridu predsednik republike (po Barceloni pa predsednik generalidada (po krajinjske vlade). Kakor hitro bi bili patrulji sprejeti, bi morali z munijco, ki preči prečuje pok, ustreliti oba moža. Ob istem času bi pod različnimi pretvezami obiskali tudi najpomembnejše političarje in voditelje delavskih organizacij ter jih na enak način pomorili.

To naj bi bila prva faza od gospod. Herrera zasnovane vstaje. Calvo Sotelo je bil tri dni poprej, predno je bil ubit, imenovan za najvišjega šefa falange, španske obnove in tradicionalistov. Nevidne niti te organizacije so se stekale v roki Angela Herrera.

NEVARNI KOPIRNI SVINČNIKI

Pred nedavnim se je 12 letna deklica nekje zbledela s kopirnim svinčnikom, ne bi posvetila temu, kakor tudi ne njemu, če bi, kakšno pozornost. Čez dva dni pa je bila otekla, rana se je prisadila, tako da morali deklico zavoljo zastrupitve krvi sprejeti v bolnišnico. Takšnih ran, pa naj nam vidijo še tako nepomembne, torej smemo omalovaževati. Treba je takoj zdravniku, da bi strup ne dobil časa razširiti se. Po zdravniških izjavah postopoma rane lahko zelo nevarne, celo kosti in se loti strup in neredko je posledica trajnih poškodb.

MNOŽESTVENA ZASTRUPLEVALKA V BELGIJI

V Liegen v Belgiji so v zvezi s mlačno skrivnostnim smrtnim primerom 56-letno modistko, vdovo Beckaersovo, imili so jo, da je zastupila nič manj kot 15 oseb.

Gre za starejšo, osamele žensko, ki je Beckaersova stregla in ki naj bi ji bilo spravila s sveta, da bi ji ne bilo treba večjega posejil, ki jih je dobila od nje. Razen tega je svojim žrtvam pobrala še precej nakit. Ko so jo prijeli, so našli pri njej majhno steklenico z digitalisom. Sodisce odredilo, naj se domnevne žrtve zastrupitve izkopljejo in preiščejo.

PREVEČ NAVDUŠENJA ŠKODUJE

Neposredno po uprizoritvi "Benese trgovca" v nekem budimpeštanskem gledališču, se je zgodila nenavadna nesreča. Je občinstvo po predstavi klicalo sodelavce na oder, je iz prvega reda nenadno padel neko dekle v parket in obležalo med nogami brez zavesti. Izkazalo se je, da gre za mlado igralko, ki je iz navdušenja ravno tako močno aplaudirala, da je izgubila ravnotežje in padla med občinstvo.

KAM SE BO PRESELIL NEGUS?

O abesinskem cesarju poročajo, da v njem času, da se namerava naseliti v Egiptu, drugi navajajo spet druge dežele. Nica pa je ta, da si je sedaj kupil novo mesto blizu Ženeve, in sicer v prostoru, ki su pri Virtyju, 15 km od švicarske meje. Prosti pas spada politično k Franciji, marsikaterem pogledu pa ni podvržen francoskim davkom in dajatvam.

ZVERINSKI UMOR

V madžarskem kraju Szent Lőrincu je 46 letni brivec Friderik Nowotny umoril Elizabeto Bartovo, ki je živela z njim skupnem gospodinjstvu, na zverinski način. Najprej jo je zadavil, potem ji je s britvijo odrezal glavo, truplo pa razkosal in se jo tem sežgal.

on **GAY WAY**

- ## JOHNNY PECON'S ORCESHTRA